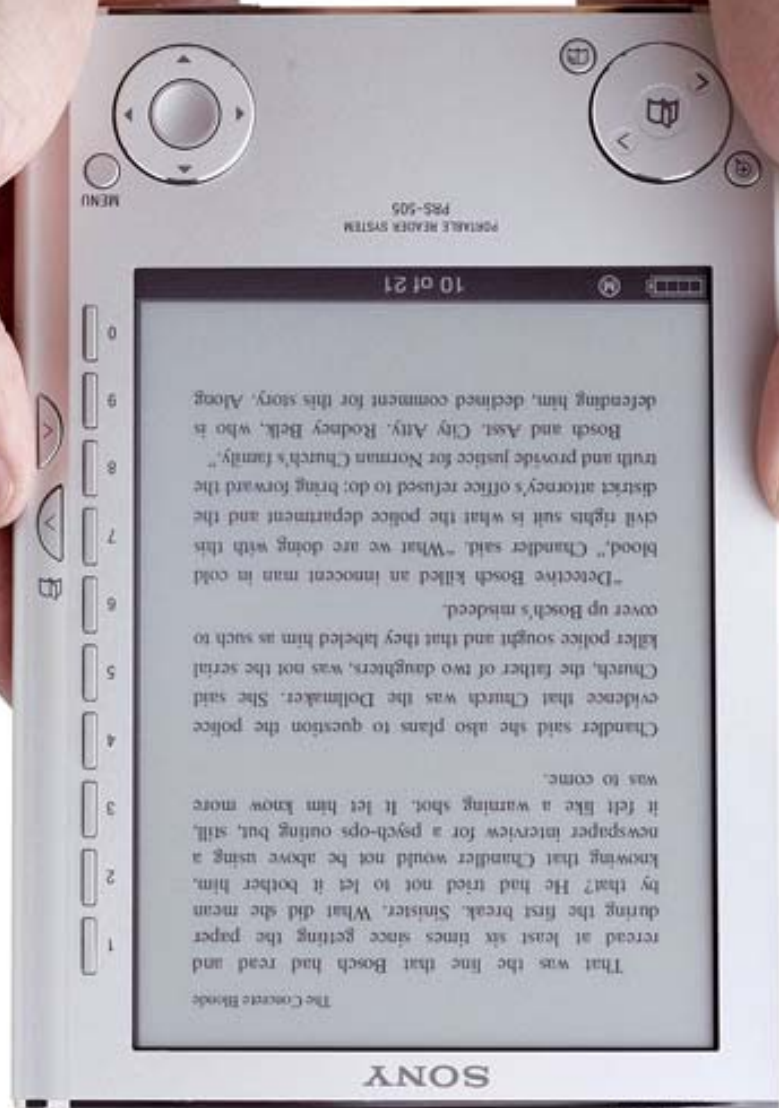

PRESENCIA

● Núm.1962. ■ Del 2 al 8 d'octubre del 2009. ■ Any XLIV.

www.presencia.cat

Es va fer digital

Els llibres es preparen per deixar el paper

Tortell Poltrona. Entrevista al popular pallasso, que celebra els 35 anys de carrera i estrena nou espectacle

Contaminats. Els catalans encara tenim a dins restes de tòxics prohibits fa anys

«El gran dia de Girona». S'inicia la restauració de la monumental pintura de Ramon Martí i Alsina

Els nous llibres

Una altra revolució. Passarà com amb el mòbil? Acabarem tots amb un lector digital per llegir l'últim «best seller» o el diari?

Contingut i continent

MERCÈ MIRALLES
Escrivim i caduquem abans de fer un punt i seguit. El 1990, la Guerra del Golf ens va enganxar a la ràdio amb les Olivetti, el paper carbó per a les còpies i una sala plena de màquines de teletips que feien dringar campanetes quan les notícies s'ho valien. Mentre els nord-americans es desplegaven, a la redacció vam descobrir què eren els ordinadors... I ara parlem de l'e-paper, d'e-books, d'e-tinta... Laura Borràs, doctora en filologia romànica, és experta en la relació entre literatura i noves tecnologies. S'hi dedica des del 2000. No es poden perdre la pàgina del grup de recerca que lidera, Hermeneia: www.hermeneia.net. Descobriran quina nova creativitat està afavorint la xarxa. Tot parlant dels lectors de textos digitals i les seves bondats, puntualitza, mentre assenyala un dels aparells: «Aquí hi tinc 502 llibres... Me'n vaig fora i

L'aparell és l'e-reader, el lector digital, un lector de textos. El contingut poden ser els e-books, llibres electrònics, digitals o digitalitzats, o qualsevol document. Al darrere del lector hi ha la tecnologia de l'e-paper, i la tinta electrònica, l'e-ink. Partícules minúscules que migren i modifiquen el disseny, en un joc de polaritats i impulsos elèctrics. La pantalla que no fa llum i no cansa la vista. De moment no té color. El futur va cap a més aplicacions, menys preu. És important mirar els formats que suporten: pdf, html, doc, rtf, mobipocket (d'Amazon), epub (format estàndard, i lliure, per al llibre digital)... I estar al cas del sistema de protecció, el DRM, que limita els dispositius des dels quals es pot accedir a un document.

no sé si hauré de consultar Kipling, Shakespeare... M'ho emporto tot, doncs!» I que útils les cerques concretes, tan difícils de fer en paper si no coneixem el text paraula per paraula...

Altres ho tenen superat, però a casa nostra discutim la competència entre el paper i el suport digital. «Si ens ho plantegem així, el lector de textos ha d'incorporar els avantatges del llibre, que ja és, tecnològicament, molt sofisticat. Ho és, encara que com que el tenim tan incorporat ens sembla que és natural, com que no premem un botó...» El que estem vivint és normal: quan apareix nova tecnologia, hi ha por, un període de convivència, i ve la reorganització. El lector digital es menjarà el paper? Tot no, però cadascú farà la seva funció. Tenir MP3 ha anorreat el CD? No.

Una de les gràcies dels lectors és que la pantalla no emet llum, sinó que reflecteix la de fora,

Un lector de textos digitals de la marca Sony. Serveix per llegir El Quixot –ara mateix hi ha més clàssics disponibles, per allò que estan lliures de drets, que altra cosa–, o els documents d'una reunió. Una de les virtuts dels lectors és el seu baix consum: només gasten quan es passa de pàgina. La majoria aguanten 8.000 passades.

com el llibre tradicional. S'ha acabat el cansament de la vista, els parpellejos. El lector és un pas. En vindran més. Se sustenta sobre la tecnologia del paper electrònic, l'e-paper i la tinta electrònica. De l'e-paper, en saben moltes empreses: LG Philips, Epson, Fujitsu... Seiko va fer un rellotge digital amb e-paper fa temps... Hi ha una empresa nord-americana, Plastic Logic que ha anunciat un e-reader, un lector, per d'aquí a ben poc. A www.plasticlogic.com es poden mirar els vídeos penjats. Microsoft Office Labs també els mostrarà com podria ser el futur a office-labs.com. *Minority Report* potser quedarà passat de moda. Ah, i Apple es veu que també s'hi apuntarà aviat.

Sense retorn

Fa també relativament poc, els mòbils gairebé necessitaven rodes, tan grans com eren. Ara són minúsculs i només els falta parlar, com el cotxe fantàstic. A l'última edició de la Book Expo America (BEA), al maig, Michael Shatzkin, expert d'aquests mons virtuals —www.idea-log.com/blog—, va prendre la paraula: «Als EUA, el 1968, hi havia 3 cadenes de televisió i es repartien el 95% de l'audiència. Vint anys després, hi havia 5 cadenes, no 3. I hi havia 40, 50, 60, 70 canals de cable. Les emissores sabien que aquells dies de vint anys enrere no tornarien mai.» En el cas de la música, el vinil—que ha tornat—va fer un pas enrere davant dels cassets, i als vuitanta apareix el CD. I al 2000, l'Ípod va fer trontollar els esquemes. Per no parlar d'internet mateix, del poc temps que hem trigat a passar de veure els textos plans, esgotadors, en Word lamentable, a llegir els correus en el mòbil. I els llibres? Ja hem viscut l'impacte de les megallibrerías, o d'Am-

La gallina dels ous Kindle

Nosaltres hi anem, ells en tornen. La gran botiga virtual mundial Amazon té centenars de milers de llibres en format digital i un lector propi, el Kindle (per a llibres d'Amazon i, ja en la tercera versió, el Kindle DX, per uns 370 euros). Així ho tenen muntat. A www.amazon.com poden descobrir-ne els secrets, com la connectivitat, 16 nivells de grisos, subscripcions a diaris com *The New York Times*, descàrregues en segons, per quatre xavos.

El DRM és l'acrònim de Digital Rights Management. Amazon ha viscut fa ben poc una polèmica relacionada precisament

El Kindle d'Amazon, a www.amazon.com.

amb això. Va tenir problemes de drets d'autor i va esborrar dues obres dels Kindle, sense dir-ho als propietaris. Els títols són molt simbòlics: *1984* i *La revolta dels animals*.

Qui es frega ara les mans és Dan Brown. Amazon ha llançat l'última novel·la en paper i en digital alhora. Les vendes de l'e-book han passat al davant.

Però queda molt per veure. Com diuen alguns, això havia d'arribar. No es pot conduir mirant tota l'estona el retrovisor. La clau és saber preveure. Cal imaginar com serà el món per poder decidir ara què fer amb el negoci. Segueix Shatzkin: «Tindrem el nostre material en un núvol, a la xarxa, i hi accedirem a través de pantalles i dispositius. Pantalles i dispositius seran una mateixa cosa. Una pantalla és un dispositiu que et porta al núvol i et permet llegir en una pantalla. Tindrem tota mena de pantalles. Tindrem una pantalla a la paret per veure el futbol, i quan no hi hagi partit s'hi veurà un Picasso. Pantalles que es podran enrotllar i dur a la butxaca... Per cert, si algú volgués accedir al seu material fent servir la meua pantalla també podrà,

amb un escaneig de retina, l'empremta dactil·lar o sis contrasenyes. El cas és que no estarà limitat a cap dispositiu en concret.»

Blocs i webs

Potser són dels que en saben un niu. O dels que a penes si n'han sentit a parlar. O dels que ja en tenen alguna idea formada. La xarxa és plena de fòrums i hi ha una pila de blocs. I webs. A través d'ells i molts altres recursos, poden seguir les novetats, accedir als rumors d'última hora, estar al cas de què es cou. Com a

www.beatcat.blogspot.com, que explica que s'ha publicat un hiperllibre: text amb codis de barres que es poden detectar amb mòbil i que envien a continguts externs al llibre. Altres fonts consultables són: soybits.com; www.esbook.com; www.lectorelectronicos.com; www.aplesfera.com; www.digital-text.com; http://tinta-e.blogspot.com/; leer-e.es; e-book.com.es; www.ebookreaders.es... Cada vegada hi haurà

Primer llibre en format digital del Grup 62, en un llibre, www.iliber.com, que és dels lectors senzills. El text que hi ha a la pantalla és l'obra amorosa d'Ovidi. Els dispositius que mostrem en aquestes pàgines són una selecció. / Q. PUIG

Lectors digitals

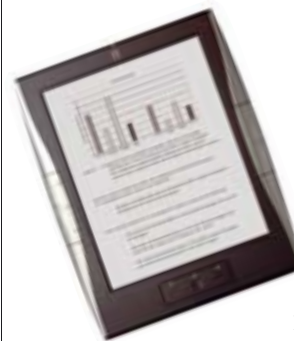

«**SONY PRS-505**»
www.sony.es (Estat) i
www.sony.com (EUA)
Preu: 350 €

El PRS-505 pesa 260 grams i és de gamma mitjana. Sony, als EUA, ja promociona nous lectors. Acaben de treure fa poc el Daily Edition: pantalla tàctil, connectivitat de tercera generació. Permet fer anotacions.

«**SONY PRS-700**»
Preu: 500 €

Pantalla tàctil i teclat virtual. S'hi poden fer anotacions. I marcar text amb el llapis o el dit. Sony també ha tret el PRS-300 (199 dòlars -135 euros-) i el PRS-600 (uns 200 euros).

«**IREX DR 1000S**»
www.irextechnologies.com
Preu: 700 €

10,2 polzades, 25,4 cm. 16 nivells de grisos (la majoria en tenen 8). Mig quilo i tàctil, i algun model, wi-fi. Com la majoria de lectors, la bateria aguanta 8.000 passades de pàgina. Ara ha entrat als EUA l'IREX DR 800.

«**ILIAD 2ND EDITION**»
www.irextechnologies.com
Preu: entre 600-700 € segons plataformes

Té 16 escales de grisos, fa 8 polzades. Wi-fi i pantalla digital que permet dibuixar-hi o escriure-hi amb un stylus. La pantalla té una resolució de 768 x 1.024 píxels. Té una autonomia d'unes 12 hores -segons l'ús.

«**FLEPIA**»
www.fujitsu.com/global/
Preu: 1.000 dòlars, 676 €

El primer amb color: 260.000 colors. L'abril de 2007 ja van començar a parlar del seu enginy: entraven en el paper electrònic. Evidentment, és tàctil, té wi-fi, s'hi pot escriure... viat es veurà per aquí.

Però què hi ha per llegir?

Sílvia Clemares, responsable d'Internet & Digital del Grup 62: «Llegir és llegir... Altra cosa són els suports.» Estan immersos en la seva pròpia digitalització. La cultura digital no admet discussió: «A Califòrnia, un 25% de la població ja veu la televisió per internet!» La por al pirateig no els frenarà. Protegirán els drets dels autors i donaran qualitat. Potser algú morirà en el camí, «però que sigui lluitant».

Llegir és llegir, dèiem. Els portàtils han entrat a l'aula. Significarà la demonització del llibre?

IES Milà i Fontanals (BCN). / Q.P.

La revista francesa *Science et vie* se'n fa ressò al número de setembre: «La lectura canvia, els nostres cervells també.» Experts a llegir ràpid, a decidir. Impacients. Serem uns superficials informats?

Més plataformes que escalfen motors. En català, 36L. De fet, ja poden veure 36lbooks.com. L'editor Ernest Folch, Abacus, Vicens Vives, l'empresari Ferran Soriano. Folch, que fa anys parlava de la superioritat del paper per autonomia, portabilitat i accessibilitat... Fonts del projecte: «És multieditorial. Hi haurà oferta llibre a llibre i també paquets per a subscriptors. És innovador perquè serà obert en tots els sentits, sense exclusivitats. L'e-reader tindrà connectivitat a internet, i els continguts seran competitiu.»

Un lector Iliad. En aquest cas, la pantalla és tàctil, amb llapis. Tothom espera la corba natural en tota implantació tecnològica: baixada de preus, augment de prestacions: connexió a internet, poder fer anotacions, introducció del color...

més lectors de textos, però el problema és que falten continguts. En català són testimonials.

El sector llibre

En el web www.dosdoce.com, liderat per un altre expert de l'àmbit, Javier Celaya, s'ha penjat un estudi, *Digitalización del libro en España*, basat en enquestes a professionals fetes a finals de 2008. El 57% dels enquestats diu que la tecnologia del paper i l'electrònica conviuran. El 48% considera que la principal via d'ingressos de les editorials estatals el 2020 seguiran sent els llibres en paper. La major part creuen que els anys

2009 i el 2010 marcaran l'entrada de les editorials al mercat.

Eduard Garrell és secretari tècnic del Gremi de Llibreters de Catalunya. Són més de 300 associats, i una vintena i escaig venen e-readers i e-books. «Estem oberts al progrés, és una eina. Ara, falta material, falten continguts... Hi ha els títols que ha tret Edi.cat... I hi ha altres projectes, el de Planeta, o el d'Ernest Folch (Ara Llibres), que permetran poder triar.» Triar. Aquesta és la qüestió. «I què passarà amb el llibre tècnic, informatiu, i l'ús de lectors a la universitat...» Què passarà? Serà com amb el mòbil?

El mòbil, pensàvem, havia de ser per a una minoria que ho necessités per raons de negoci, gestions imperatives... Però tots en tenim. «Ningú no pot dir fins a on anirà a parar l'e-book... Estem a l'expectativa.»

És un fet que tenen davant dels ulls. Ja hi ha molt material especialitzat que no es fa en paper, enciclopèdies, el BOE... «El paper perdurarà molts anys. Ara, alguns continguts es perdran.»

«Però pensa en la novel·la que t'agrada tant, el seu tacte, que la tindràs al prestatge, la veuràs... Vols el llibre, l'objecte llibre. L'e-book és pràctic per informar-te,

per a un determinat nivell de lectura. Totes les visions apocalíptiques sobre el paper han fallat, totes.»

Els llibreters? Servir l'e-reader i explicar als clients de què va, i fer allò que els caracteritza, recomanar. «Els llibreters venem continguts, literaris i de valor, idees, més enllà del suport. Les nostres són botigues de contingut intel·lectual, en el format que sigui... Un avantatge serà que a la meua biblioteca personal guardaré en paper el que pugui suportar una segona lectura. La resta, serà virtual.»

Guillem Terribas, responsable de Llibreria 22, a Girona –www.llibreria22.net–, és un d'aquests pro-

fessionals que han entrat en el món de les e-llibres, a primers de desembre de 2008. Pioners, com La Tralla, de Vic. «Ningú no sap com anirà; encara no està regulat, i les editorials tenen por i no s'hi han posat... Tot pot funcionar via digital i la llibreria continuar existint: connectar via web, comprar el *password* del llibre que ens interessa. I queda registrada la compra i tots els que hi intervenen s'emporten la part que correspon.» Ho veu clar: «No puc anar contra la realitat, i una realitat que està bé.» De moment, pronostica: «Aquest Nadal hi haurà una pressió molt forta.» Serà el Nadal de l'e-book?

Lectors digitals

«PAPYRE»

www.grammata.es
Preu: 300 €

El dispositiu *espanyol*. Té 4 nivells de grisos i pesa 200 grams. Fa 184 mm (llarg) x 120.5 mm (ample) x 9.9 mm (gruix). És compatible amb Linux, Windows i Mac. Ve ja amb 500 llibres sota el braç. De fet, tots duen *pack* de regal.

«CYBOOK GEN3»

www.bookeen.com
Preu: 280 €

174 grams amb bateria inclosa! Llibres, documents, notícies, música, fotografies. Per 380 euros ofereixen la versió Deluxe, que incorpora, ja d'origen, alguns accessoris, com la funda, una bateria de recanvi...

«CYBOOK POCKET»

Preu: 250 €

Ens envien a www.fnac.com (França) a fer la compra. Tenen un catàleg de més de 1.000 títols. A la pàgina de l'FNAC estatal no hi ha referència als lectors ni als continguts digitals. Ja ho diuen: a poc a poc i bona lletra.

«JETBOOK»

www.ectaco.es
Preu: segons els punts de venda, 170-200 €

Porta precarregats diversos diccionaris. De fet, Ectaco és experta en diccionaris electrònics i traductors de mà. La pantalla del JetBook és de 5 polzades i pesa poc més de 200 grams.

«COOL-ER»

www.coolreaders.eu / www.luarna.com
Preu: 259 €

Fa 6 polzades (15,24 centímetres), té 8 escales de grisos i pesa 178 grams. Permet fer fins a 8 zooms sobre els textos. Un dels trets característics: el bon disseny.

Els valents d'Edi.cat

Edi.cat, portal d'editors independents (edi.cat), va fer una gran passa quan es va posar en marxa fa uns mesos. Angle, Bromera i Cossetània han actuat els primers, i fent el *més difícil encara* del circ: en català. Volen acabar 2009 amb una oferta d'uns 130 títols. Al juny van publicar *Llibreta de Pequín*, el primer llibre en català per a e-reader, de Vicent Partal. Venen continguts i dispositius (uns 50 fins al moment). Cada setmana, un petit creixement. Explica Enric Faura, d'Edi.cat: «Les llibreries han de continuar existint. I en relació al llibre digital, la nos-

treure, fer l'aposta.» I quant a preus, són clars: el contingut cultural no és gratis. Ara, no pot tenir el mateix preu el paper que el digital, que ha de ser més barat. Pretendre mantenir els mateixos preus és convidar a la pirateria. Parlen d'un 40% de descompte.

Ara vindran altres plataformes: «Seran competència, però el sol surt per a tothom.» Per cert, aquesta és una innovació per a joves? «Ens compren molts dispositius gent gran o amb dificultats visuals. Fa poc l'hem venut a un senyor de 86 anys que ara, com que pot augmentar el cos de la lletra, torna a llegir.»

Xavier Mallafrè, director general del Grup 62, va presentar fa uns dies els nous títols de la Bernat Metge, en col·laboració amb l'Institut Cambó (més informació a La Xarxa, pàgina 48). Sòfocles i Ovidi. Alhora en paper i en digital; la primera incursió del Grup 62. Un dels punts de venda és Edi.cat. Els pròxims títols d'aquesta col·lecció sortiran també fent doblat: paper i digital. El dia de la presentació comen-

taven: «Un senyor de Mèxic ja se n'ha descarregat un!» El Grup treballa en la seva proposta digital. Mallafrè diu: «La política de preus serà d'un 20% de descompte respecte del paper. La descarrega de llibres no és ni el 0,5% del negoci digital però és previsible que evolucioni. La descàrrega permetrà veure si hi ha nous lectors.»

«No crec que tinguem normalitzat el canal de distribució abans de 2010. Les novetats que preparem ja es treballen en digital, que no vol dir que surtin en els dos formats, perquè estem tancant els acords econòmics. No és fàcil.»

tra aposta passa perquè les llibreries creïn unes llibreries digitals a internet on ofereixin els e-books de totes les editorials.»

De moment, però, en algunes botigues digitals només ofereixen llibres lliures de drets, a vegades escanejats a cuita-corrents. Zero risc. Quina és la por? El pirateig de les novetats. A Edi.cat reivindiquen la qualitat: «El temps decantarà la barreja de llibres fets amb la màxima qualitat i els productes *infumables*.» Què volem? «Que el lector pugui tenir la mateixa oferta que en paper. Paper i digital el mateix dia, i alguns, abans en digital... Però l'editor hi ha de

Els promotors d'Edi.cat: Jordi Ferré, Josep Gregori i Eudald Tomasa.

Lectors de la marca Cybook, entre llibres a la Llibreria 22 de Girona. MANEL LLADÓ

Lectors digitals

«ESLICK»

www.foxitsoftware.com
Preu: 200 €

Com en molts dels lectors que presentem, a la pàgina hi ha *demos* penjades...

Youtube també ens ha canviat la vida. No és tàctil, ni té wi-fi, però es poden dur fins a un miler de llibres en aquesta biblioteca de butxaca. Té MP3.

«INVES-BOOK 600»

www.elcorteingles.es
Preu: 299 €

Suporta formats oberts i e-books multiformat. Inclou 120 títols clàssics. I un joc de sudoku! L'oferta de continguts del Corte Inglés és... com dir-ho? El segon títol més venut és el temari d'auxiliars d'ajut a domicili a la Ribera Alta de l'Ebre.

«HANLIN V3»

www.jinke.com.cn
Preu: uns 300 €

L'empresa xinesa té també el V2 i el V5, a 349 dòlars i 249, respectivament. La bateria del V3 aguanta fins a un mes, a una mitjana de 300 pàgines de lectura al dia. No wi-fi. No pantalla tàctil, menys en el V2, que sí.

«BEBOOK»

<http://mybebook.com>
Preu: 298 €

El fabricant és neerlandès: Endless Ideas BV. Ells mateixos ens proposen que no ens ho mirem com el substitut del llibre, sinó com un suport més. N'han tret un altre, «mini», per 199 euros. En el catàleg tenen llibres en català!

«TXTR READER»

<http://reader.txtr.com>

Tecnologia alemanya. Ja es veu a la imatge que el seu ús és molt intuïtiu. Bluetooth 2.1, connectivitat 3G, wi-fi... A final d'any calculen tenir més d'un milió de documents disponibles. S'ha de presentar a Frankfurt, a la Fira del Llibre.

